

Michaela Sandela, což je třeba ocenit o to víc, že velké téma spravedlnosti k velkým slovům vyloženě svádí. V přednáškách se *Sandel* věnuje tématům, která zpracovává ve své knize, a jejich pojetí dobře odpovídá i autorovu stylu psaní. Jako by se potvrzovalo, že řada z těch nejlepších právnických knih vznikala původně jako soupis přednášek, případně na základě přednášek autora – podobně jako *Fullerova Morálka práva* a snad prý i *Hartův Pojem práva*.

Sympatické na *Sandelově* knize také je, že se harvardský profesor neschovává jen za ostatní autory, že po dvou stovkách stránek, na kterých rozebírá zejména myšlenky jiných autorů, „nezůstane (mlčícím) filosofem“, ale nabídne syntézu představených koncepcí a jasně se přihlásí ke konkrétnímu pojetí spravedlnosti. Neskončí tedy u všeobecného relativismu či skeptického konstatování, že pojetí spravedlnosti je mnoho a není možné mezi nimi vybrat. Samotný závěr, ve kterém naznačuje, jaké konkrétní kroky povedou k lepšímu prosazení pojetí spravedlnosti založeném na ctnosti, které považuje za nejperspektivnější pro současný svět, zůstává sice poněkud stručným a jen částečně uspokojivým, nicméně přesto zřetelným vykročením konkrétním směrem. Je proto nepochybně potěšující, že se *Sandelova* kniha dočkala po šesti letech českého vydání, což snad usnadní její cestu do kánonu děl, se kterými by se neměl minout žádný student právnické fakulty.

Michal Urban*

**Martin Denis – Morsa Marc – Gosseries Philippe a kol.
Droit du travail européen – Questions spéciales, 1re édition.
Bruxelles: Larcier, 2015, 880 s.**

V roce 2015 byla v nakladatelství Larcier vydána publikace s názvem *Droit du travail européen – Questions spéciales* (Evropské pracovní právo – zvláštní otázky). Toto poměrně rozsáhlé dílo s celkovým počtem 880 stran bylo zpracováno kolektivem mladých právníků pod vedením *Denise Martina* – člena právní služby Evropské komise a vyučujícího na Katolické univerzitě v Lovani, *Marca Morsy* – poradce a právníka působícího v belgické státní službě v oblasti sociálního zabezpečení a *Philippa Gosseriese* – emeritního poradce Kasačního soudu Belgie a profesora na Katolické univerzitě v Lovani.

Na rozdíl od převážné většiny literatury věnované pracovnímu právu EU, která se zaměřuje na unijní pracovní právo v celém jeho rozsahu, jsou předmětem této publikace pouze některé vybrané oblasti pracovního práva upravené na unijní úrovni. Autorům jednotlivých částí tak byl poskytnut dostatek prostoru pro rozbor aktuálních problémů pracovního práva EU. Kromě unijního práva a relevantní judikatury Soudního dvora EU ve zvolených oblastech se autoři jednotlivých částí zaměřují na implementaci vybraných předpisů sekundárního práva EU do belgického právního řádu.

Publikace je rozdělena do deseti částí, které podávají rozbor vybraných problémů pracovního práva upravených na unijní úrovni. Jednotlivé části jsou dále rozděleny do tematických kapitol a kratších podkapitol, což čtenáři umožňuje lépe se zorientovat v poměrně rozsáhlém a na první pohled poněkud nepřehledném textu.

* JUDr. Mgr. Michal Urban, Ph.D., Katedra politikologie a sociologie Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Tato recenze vznikla v rámci Programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově (PRVOUK), P 04, řešeném na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. E-mail: urbanm@prf.cuni.cz.

První část publikace, jejímž autorem je jeden z hlavních koordinátorů knihy *Philippe Gosseries*, je věnována aktuálním tématům, která mají v současné době nezanedbatelný vliv na podobu evropského pracovního práva, mezi něž patří zejména finanční, hospodářská a sociální krize z let 2008 až 2014. Autor se zaměřuje zejména na rozhodnutí přijatá orgány Unie a členských států v rámci úsporných opatření a rozebírá jejich možné pozitivní a negativní dopady na sociální Evropu. Nevyhýbá se kritickému pohledu na politiku úsporných opatření. Zvláštní pozornost věnuje uplatňování práv zakotvených v Listině základních práv Unie v souvislosti s politikou úsporných opatření jak na unijní úrovni, tak na úrovni jednotlivých členských států.

Druhá část knihy pojednává o volném pohybu občanů Unie, kteří nevykonávají výdělečnou činnost. Její autor se zaměřuje na poněkud kontroverzní problematiku tzv. sociální turistiky, kterou se rozumí migrace v rámci členských států Unie za účelem pobírání sociálních dávek. Zamýšlí se mimo jiné nad otázkou, do jaké míry je třeba bojovat proti osobám, které zneužívají jedné ze základních svobod občanů Unie za účelem pobírání dávek sociálního zabezpečení. Rozebírá aktuální judikaturu Soudního dvora EU týkající se vztahu mezi právem občanů Unie na volný pohyb osob a koordinací národních systémů sociálního zabezpečení.

Třetí část publikace je věnována individuálnímu pracovnímu právu, konkrétně úpravě dovolené v právu EU. Její autorka se zaměřuje na požadavky vyplývající z unijního práva na vnitrostátní úpravu dovolené za kalendářní rok jako doby odpočinku, která náleží každému zaměstnanci, a na úpravu mateřské a rodičovské dovolené, které náležejí v souvislosti s narozením a péčí o dítě a na rozdíl od dovolené jsou poskytovány nikoli za účelem odpočinku, nýbrž za účelem sladování rodinného a pracovního života. Kromě unijního rámce týkajícího se dovolené za kalendářní rok, mateřské dovolené a rodičovské dovolené analyzuje implementaci předpisů sekundárního práva upravujících tuto problematiku do belgického právního řádu.

Následující část knihy je rovněž věnována individuálnímu pracovnímu právu, a to pracovní pohotovosti, která je chápána jako časový úsek, v němž je zaměstnanec k dispozici svému zaměstnavateli, aniž by plnil pracovní úkoly, přičemž její autoři rozlišují mezi pracovní pohotovostí, která je vykonávána na pracovišti, a pracovní pohotovostí, během níž se zaměstnanec nachází na jiném místě. Autoři této části publikace se zaměřují na otázku, za jakých podmínek je třeba pracovní pohotovost chápat jako pracovní dobu a za jakých podmínek může být podřízena jinému režimu. V této souvislosti poukazují na relevantní judikaturu Soudního dvora EU a aktuální rozhodovací praxi belgických soudů, přičemž se zamýšlejí nad nutností upravit unijním právem kromě pracovní doby a doby odpočinku rovněž třetí časový úsek, který by pokrýval právě doby pracovní pohotovosti.

Pátá část publikace se zaměřuje na problematiku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zejména na vliv unijního práva na belgickou právní úpravu. Autoři této části nejprve podrobně rozebírají teoretická východiska zakotvení úpravy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v právu EU včetně vývoje pravomocí orgánů původních Společenství přijímat legislativu v této oblasti. Následně hodnotí reformu belgického právního řádu, k níž došlo v důsledku povinnosti implementovat předpisy unijního práva do vnitrostátního právního řádu. Poukazují na některé problematické aspekty unijního práva, mimo jiné na v odborné literatuře poměrně často diskutovaný vztah úpravy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a rovného zacházení s muži a ženami v zaměstnání a povolání.

Následující část knihy se zabývá v současné době značně aktuálním tématem ochrany zaměstnanců vyslaných do jiného členského státu v rámci poskytování služeb. Její autor, kterým je jeden z hlavních koordinátorů knihy *Marc Morsa*, se zaměřuje na rozbor směrnice

Evropského parlamentu a Rady 2014/67/EU o prosazování směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb. Kromě samotného rozboru unijního práva se zaměřuje na ekonomická a právní východiska úpravy ochrany zaměstnanců vysílaných na území jiného členského státu a na rozbor relevantní judikatury Soudního dvora EU. Součástí jeho příspěvku je rovněž zhodnocení opatření, která byla belgickou vládou přijata za účelem boje proti zneužívání vysílaných zaměstnanců a sociálnímu dumpingu.

Sedmá část publikace pojednává o zásadě rovného zacházení a zákazu diskriminace, která je v současné době považována za základní zásadu unijního práva. Autorka této části se zaměřuje na právo na rovné zacházení v pracovněprávním vztahu, problematiku práva na rovné zacházení v oblasti sociálního zabezpečení a při poskytování zboží a služeb určených veřejnosti, které jsou rovněž unijním právem upraveny, ponechává v souladu se zaměřením publikace stranou. Po obecném úvodu do problematiky rovného zacházení, který zahrnuje popis právní úpravy, definování základních pojmů v oblasti diskriminace, vysvětlení výjimek z práva na rovné zacházení a vymezení rozsahu působnosti unijního antidiskriminačního práva, je věnována hlubší pozornost implementaci směrnic EU týkajících se rovného zacházení v zaměstnání do belgického právního řádu. Zvláště je rozebrána úprava důkazního břemene ve věcech diskriminace a zákazu diskriminace na základě věku, která je v současné době v mnoha členských státech poměrně častým předmětem sporů mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem.

Na problematiku rovného zacházení v zaměstnání volně navazuje následující část knihy, která se zabývá rozбором zákazu diskriminace z důvodu věku, zejména analýzou rozsudku Soudního dvora EU ve věci *Komise proti Maďarsku* (C – 286/12), který mezi odbornou veřejností vyvolal značný ohlas. Autoři této části poukazují na zvláštní postavení věku jako možného diskriminačního důvodu, které se ve vztahu k zajištění práva na rovné zacházení v zaměstnání a povolání projevuje velkým množstvím výjimek, kdy je rozlišování mezi zaměstnanci nebo uchazeči o zaměstnání přípustné. Zvláštní pozornost je věnována zejména legitimním cílům rozdílného zacházení z důvodu věku a přiměřenosti a nutnosti prostředků nezbytných k jejich dosažení.

Předposlední část knihy pojednává o ochraně osobních údajů zaměstnanců. Její autorka nejprve představuje právní úpravu týkající se této problematiky na evropské a vnitrostátní úrovni. Zvláštní pozornost věnuje návrhu aktu sekundárního práva upravujícího ochranu osobních údajů, který byl v době zpracování publikace v legislativním procesu. Následně se zaměřuje na ochranu osobních údajů při uplatňování práva na zaměstnání, tedy ještě v době před vznikem pracovněprávního vztahu. Poukazuje na zvláštní postavení citlivých údajů, kterými jsou zejména rasový původ, politický názor, náboženské vyznání, sexuální život a členství v odborech. Podrobně se zaměřuje rovněž na získávání informací o zdravotním stavu uchazeče o zaměstnání.

Poslední část publikace je věnována kolektivnímu pracovnímu právu, přesněji informování zaměstnanců a projednání s nimi. Autorka této části se zaměřuje na úpravu práva zaměstnanců na informace a projednání v právu EU s výjimkou práva na informace a projednání v případě hromadného propouštění. Poukazuje na význam tohoto práva, které je zakotveno mimo jiné v Evropské sociální chartě a Listině základních práv Unie. Následně podrobně rozebírá směrnici 2002/14, kterou se stanoví obecný základ pro informování zaměstnanců a projednání se zaměstnanci v ES a směrnicí 2009/38 o zřízení evropské rady zaměstnanců nebo vytvoření postupu pro informování zaměstnanců a projednání se zaměstnanci v podnicích působících na úrovni Společenství a skupinách podniků působících na úrovni Společenství. Po rozboru rámce přijatého na evropské úrovni se zaměřuje na transpozici předpisů sekundárního práva do belgického právního řádu.

Jako celek podává publikace pohled na aktuální témata, která jsou předmětem úpravy pracovního práva EU. Skutečnost, že si nekladla za cíl obsáhnout materii evropského pracovního práva jako celek, umožnila jejím autorům rozebrat vybraná téma v širším kontextu a prezentovat vlastní pohled na zkoumanou problematiku. Pro českého čtenáře může být přínosný rozbor implementace vybraných předpisů unijního práva do belgického právního řádu. Získá tak povědomí o problémech, s nimiž se belgický zákonodárce při implementaci některých předpisů sekundárního práva potýká, což mu poskytne prostor pro srovnání s právní úpravou České republiky v dané oblasti. Publikace je bezesporu přínosná nejen pro akademické pracovníky, kteří se věnují sociální politice EU, nýbrž i pro odbornou veřejnost zabývající se pracovním právem v celém jeho rozsahu.

Jana Komendová*

* JUDr. Jana Komendová, Ph.D., Právnická fakulta Masarykovy univerzity. E-mail: jana.komendova@law.muni.cz.